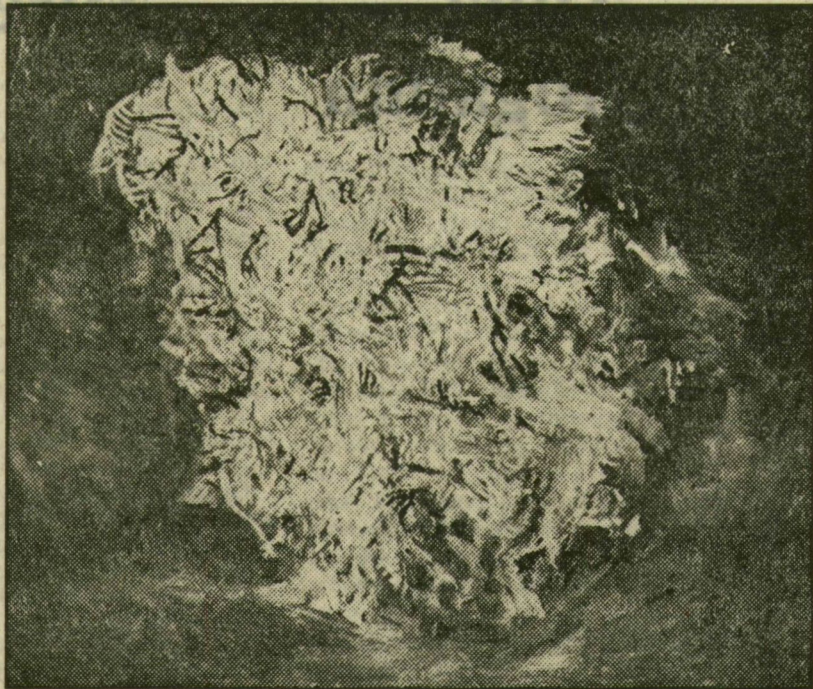

Megszenvedett hittel

Széljegyzetek a temesvári képzőművészek szegedi kiállításáról

idealizált portrékat. Helyettük kemény konstruktívizmust, merész szürrealizmust, neoavantgardot, új jelképeremést látunk. Hiába keressük a nálunk mindent elárasztó kommersz tájakat — a tájképek is ihletettek, legyenek igényes posztimpresszionisták, kúbisztikusan határozottak vagy expresszívén indulatosak. Az okok? Talán megfegjthetők.

✱

Gondolom, a művészek egy csoportja — s mint kiderült, ők voltak többen — képes volt kikerülni a terror kötelező penzumait mondván, képtelen az ábrázoló jellegű művészetre, s vigyázó szemüket az európai élvonalra vetették. Így nemcsak hogy megmenekültek a konduktor-diktálta hamis szocreáltól, de a hivatalos kultúrpolitikának még jól is jött a Nyugat előtti igazolójelentésük, hogy lám, milyen úttörő kísérletek, merész, neoavantgard törekvések is születnek a meglehetősen elzárt Romániában. A másik ok, melyet balgaság volna figyelmen kívül hagyni az, hogy Romániában az elmúlt évtizedekben nem nagyon volt fizetőképes kereslete a képzőművészeti alkotásoknak. Így aztán a közönség igénye, a piaci kényszer nem fokozta le a műalkotásokat a sorozatban gyártott termékek szintjére. Aki tehát művésznek tudta magát, aki belső indíttatásból és személyiségének megvalósítása szándékából fogott ecsetet, mintázófát, vésőt, rajztollat, metszőkést, az ha szűkölködve, mellőzve, rettegve is talán, de legalábbis önmagát igyekezett megvalósítani. Vagy befelé figyelt, vagy tágasabb horizontokat fürkészett. Ezek a kényszerből született erények hitelesítik e mostani kiállítást, ez az őszinteség, emberi tartás, megszenvedett múlt, átvirrasztott két évtized ad külön is bukét tiszteletteljes csodálkozásunknak. Mert — s ezt nem szívesen írom le, de kötelességem — úgy tűnik, minket kikerülve Európa közelebb merészkedett Temesvárhoz.

✱

Am nincs értelme a hasonlítgatásoknak, nézzük a medvét. Azaz ezután az általános elmékedés után a konkrét mű-

veket. Számomra a legnagyobb élmény a humánus megnyilatkozásának sokfélesége és mélysége, a szabadság érintése. Szakács Béla Sebzett sziluettjei a kiszolgáltatott ember emlékművei. Az emberjelek végsőig letisztult formái, tükröződő, fényezett felületei és „sebzett” részletei optikai játékaik segítségével egyszer élesen rajzolódnak ki a térben, más nézetben eltűnnek a feloldó fényben. Felületalakítása tartalmi üzenetet is hordoz — a durva horzsolások, föltéések, kötések a kegyetlenség és tehetetlenség hordozói, ugyanakkor a kiszolgáltatottság méltóságát is kifejezik. Egyik igazodási pontja Szakács művészete a kiállításnak. A rendezés jóvoltából — a munkát Szekernyés János művészettörténész végezte intuíciókkal igazolt tudatossággal — a szobrok hátterében került Novák Nóra két nagyméretű emlékmű-mata, a Vérés karácsony I–II. Szintén a megalázott, testében és szellemében meggyalázott emberért szól megejtő együttérzéssel, reménykedő szomorúsággal. Pompás alkotás Beloescu Daniela három temperaképe. Tematikája örök emberi problémákat feszeget — Herkules harca a kentaurral. Levétel a keresztiről — ám nem lehetnek kétségeink, saját megélt élményeit és hitét fogalmazta meg festőileg is eredeti és nagyvonalú műveiben. A XX. századi esendő és hajszolt ember mindennapjainak naplószerű feljegyzésével jelentkezik Popa Gabriel sokféle technikai lehetőséget felhasználó nagygényű vásznain, a Doomsday-sorozat darabjain. Expresszívebb, színesebb, de hasonlóan napjaink problémáit kutatja Nutiu Simona groteszk felhangokkal is színezett Helyzet-sorozatában. Olariu Dana hamissága, hogy tervrajzot kínál első látásra, holott Az EK-tér figyelmes szemlélése után kiderül, ő a „lélek mérnöke”. Cinghita Ionel szobrászi és emberi problémáit a repülés köré csoportosítja. Egyszerre a szabadság és leselkedő veszély élménye, a madarak tiszta szárnyalása és gépek émbertelen mélyrepülése izgalmas plasztikai feladatokat is jelent számára, nemcsak intellektuális megközelítést. Jecza Péter erőteljes, tömbös formái kemény emberi tartásról, makacs következetességről árulkodnak. Kiforrott plasztikai világ az övé, a kubizmus

legtartalmasabb áramlataihoz kapcsolódik. Körülkötözött kubusa anyagi és szellemi erők küzdelmére is utal.

Kiemelkedően igényes és szellemi magaslathoz köthető műveket mutat be Fantanariu Suzane. Első látásra tusóntvényeknek tetszik, kalligrafikus futamokra emlékeztet három „ősi” „papirusztekercse”, melyre mintha titkos üzenetként fölírta volna eleink krónikása népe-nemzete történiáját. Aztán kiderül, a nagyméretű lapokon fametszetek láthatók. A párkák munkáját idéző aszketikus metszés izgékonyasága, fakturális gazdagsága és üzeneteinek sűrűsödése-ritkulása, árnyékvetése valódi történelmi krónika. Mumifikáció című fametszete pedig a halálban, az elmúlásban is a megörzés reménye. Igazi szellemi csemege Flondor Constantin négy festménye. Erőteljes, érzékeny fezdülések, emlékekből elevenedő, megvilágító színek, finom tónusok, mégis izgékony faktúrák szerveződése, a disztintív gondolat és a szeizmográfként működő lélek tiszta találkozásai. Sa Felhő és a Kert motorizált, savas esővel, zajtalmakkal, benzingőzzel és erkölcsi szennyekkel terhelt világunk menedéke — a múltból, az álomok Édenéből. Ehhez az intellektuális alkotói világhoz kötődik Tulcan Doru szitanyomat-sorozata, a Helyszín egy cselekményhez. Bibliái utalásai nyilvánvalóak, szemlélete korszerű, egyéni és roppant igényes szellemi találkozásra invitáló. Mint egy régészeti lelet-szekrénybe, úgy helyezi el rajzi-morfológiai motívumait Tulcan Elena. Kazinczy Gábor kiforrott fekete-fehér akrilljai határozott festői programot igazolnak. Európa nagy mítoszai és a helyi szellemi folklór kincsei azonos töröl fakadnak, miért ne lehetne azonos alkotói megközelítéssel felidézni őket. Hisz testvérek ők — a Kalevala és a Cantata Profana — az időtlen időben. Nagyvonalú és remek ötletre épülők Cosor Viorel pasztelljei, a Visszatükröződések sorozat darabjai. Felszabadult vonalvezetés, eszköztelenség jellemzi, gondosan kiemelt motívumaiból szerveződik test és lélek kapcsolata.

✱

Nutiu Romul, ha átnéz az őszi fák ágai között, olyan kaleidoszkópot lát, mely

nem csupán a levelek barnás-vöröses színei között fölvilágító fáradt-kék eget vesz észre, de belső eserepeinkre, az eltört teljesség visszahozhatatlanságára, egy részleteiben is tetten érhető egész fölvilágítására is utal. Ungor Csaba ólomszobrain a megfáradt, a reménykedő, a várakozó ember esendő pillanatait ragadja meg. Minden figurájának tere és levegője van, bizonyítva, hogy a valósághoz közelebbi, a kevésbé ártírt emberalakoknak is lehet újfajta megközelítése, eredeti formavilága. Gaga Victor egyéni jelképrendszert dolgozott ki: a természet ősfőrmáiból építi szimbolikus-faszobrait, hatalmas tereket követelő és nagy kisugárzású emlékműveit. Határozott alkotói alapállásra és következetességre vallanak Agatha Liliana vegyes technikával készített fekete-fehér lapjai, a struktúrák izgalmas felületi hatásai.

A hagyományosabb kifejezőmódok közül tiszteletet parancsolóak Beloescu Calin hatalmas méretű, sötétbe burkolózó képei. Toma Viorel neonaturalista csendéletei, Dure Diodor pompás koloritja és fáradtságában is mély tartalmú, Virágok című képe.

Igen erőteljes és határozott a textilművészet temesvári jelenléte, bár meglehetősen kitapintathatók a mesterek és tanítványok kapcsolódásai. Legkiforrottabb Ziman Magda, akinek teret követelő, plasztikai igényű Genezise nagyszerű szimbólum és pompás, dekoratív falikép. Mellette éppen igényességével és rokon témájával Baumeister Ana Maria Az örök átalakulás című gobelintriptichonja emelhető ki. Szokatlanságával és anyagszerűségének különös voltával hívja fel magára a figyelmet Oprescu Ion, aki üvegtörzöket készített, mint Régészeti motívumokat.

✱

Természetesen egy recenzió nem lehet névsorolvasás, nem lehet katalógus. Nem biztos, hogy a számomra élményt jelentő művek másokat is megindítanak. Mindenesetre régen láttam Szegeden ilyen értékes, igényes, európai szellemű kelet-közép-európai tárlatot, mely megszálltatta a szellem tiszta magasában. (Képeinken — Somogyi Károlyné reprodukciói — Cosor Viorel: Visszatükröződés III.; Flondor Constantin: Felhő; Beloescu Daniela: Levétel a keresztiről; Ungor Csaba: Csoport; Nutiu Simona: Helyzet II.; Szakács Béla: Sziluett I.; Toma Viorel: Csendélet.)

TANDI LAJOS

